

دو غزل از شمس پس ناصر

سال گذشته، سه غزل از دیوان "شمس پس ناصر"، شاعر شیرازی شیرازی گوی را به هشتمین همایش پژوهشهای ایرانی عرضه کردم که در شماره ۲ - ۴ سال سوم همین پژوهشنامه به چاپ رسید و ظاهراً "بایستی در مجموعه سخنرانیهای هشتمین همایش پژوهشهای ایرانی نیز چاپ شده باشد.

در همان گفتار آنچه در باره وی، در تذکره "عرفات العاشقین" از تقی الدین اوحدی بیلقانی، که در نیمه نخست سده یازدهم هجری میزیسته، آمده است، و تنها جایی است که از این شاعر شیرازی نامی برده میشود، آوردم. و هم از دیوان بی سروبن هشتصد و بیست و پنج بیتی او، که عکس آن را بزگواری دوستی دانشمند به دستم رسانید، به تفصیل یاد کردم.

اینک دو غزل دیگر از او:

۱ | اِمْرُومُ وَ رَه سِرُومِ نَزَى دِی کِه رَوَان بُو
یا قوتِ کُویِ بُو کِه لُوشِ قُوتِ رَوَان بُو

- ۲ زنجیل مئی ماه روی برو هلالی
شوخى شرنی کو شگری پسته دهان بو
- ۳ بنفشه خت و نرگز جش و لاله رخ و گل بو
از حسن و لطافت چگیم تا وجه سان بو
- ۴ سروی و گلستان غه اروتن نه عجب بوت
مم دی که گلستان و سر سرو روان بو
- ۵ گفتم که ز نقدانت منت پر خوش آسیبی
سبیش و زندق آسته چراگی به از آن بو
- ۶ طاوس صفت می چمد از ناز و مه از عشق
جو گو فترم دل آنه بر سخت طبان بو
- ۷ از جش نو دی بوتنش از غایت تنگی
صد دل بش آن می شه عجایب آنه آن بو
- ۸ گفتم که گمی از تن جان بخش بمان بخش
آچی خه و جش تان نذ دستیت جهتان بو
- ۹ شمس بس ناصر نشه شز دم جم ازیرا
کش دل پیری از تن و بیمش آنه جان بو

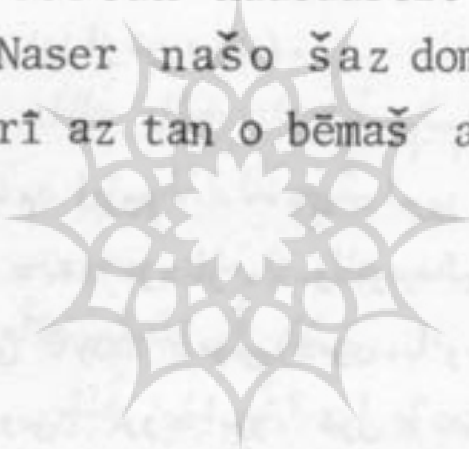
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

آوا نوشت:

رتال جامع علوم انسانی

- 1 em-rōm va rah sarv-e nazē dī ke ravān bū
yāqūt lavē bū ke laveš qūt-e ravān bū
- 2 zanjīl moyē māh royē borū helāiē
šōxē šerenē lav šekerē pesta dahān bū
- 3 bnařša xat o nargez. češ o lāla rox o gol-bō
az hosn o latāfat čegoyem tā va česān bū

- 4 sarvē va golestān γa orūten na ʿjab bōt
 mom dī ke golestān va sar-e sarv-e ravān bū
 5 goftem ke zanaqđant monet por x^vaš a sēbē
 sēbeš va zanaq osta čerā koy beh az ān bū
 6 tāvūs sefat mē-čamađ az nāz o mo az ʿešq
 čo kōftarem del ana bar saxt tapān bū
 7 az češ navadī bū taneš az γāyat-e tangī
 sađ del beš a ān mē-šo ʿjāyeb ana ān bū
 8 goftem ke kom-ē az tane jān baxš bemān baxš
 ā čī xo vā češtān nadedastīt četān bū
 9 Šams-e Pose Naser našo šaz dom čem azēra
 keš del beparī az tan o bēmaš ana jān bū

ترجمه و اژه به اژه:

- ۱ امروز به ره سرونازی را دیدم که روان بود
 یا قوت لبی بود که لبش قوت روان (=جان) بود
- ۲ زنجیر مویی، ماه رویی، ابرو هلالی،
 شوخی، شیرینی، لب شگری پسته دهان، بود
- ۳ بنفشه خط و نرگس چشم و لاله رخ و گل بو
 از حسن و لطافت چه گویم تا به چه سان بود
- ۴ سروی به گلستان گر بروید نه عجب باشد
 من دیدم که گلستان به سرِ سرو روان بود

- ۵ گفتم که زرخندان سخت نیک به سیب می‌ماند
سیب به زرخش‌ماند چرا که او به از آن بود
- ۶ طاووس صفت می‌چمد از ناز و من از عشق
چون کبوتر دلم اندر بر سخت تپان بود
- ۷ از چشم پدید نبود تنش از غایت باریکی
پیش از صد دل به (سوی) آن می‌شد عجب اندر آن بود
- ۸ گفتم که کامی از تن جان بخش به ما بخش
(مگر) چیزی خود به چشمتان ندیدستید چه‌تان بود
- ۹ شمس‌پس ناصرابی‌اش نرفت، چون من، زیرا
که دلش پرید از تن و بيمش اندر جان بود
(= بيم داشت که جانش نیز از تن ببرد).

- ۱- امروز = امروز + م . امروز . . . دی = امروز بوسیله
من دیده شد . و = به . ناز = ناز . بو = بود . لو = لب .
- ۲- زنجیل = زنجیر . می = moyē = مویی (= موی + یاء وحدت)
ربی = royē = رویی . برو = ابرو . شرن = شیرین .
- ۳- خت = خط . نرکز = نرگس . چکیم ، čegoyem ، چخه گویم .
- ۴- غه اروتن = اگر بروید . بوت = bōt = بود ، باشد . مم‌دی
= من دیدم ، بوسیله من دیده شد ، انسانی
- ۵- زرخندان = زرخدان ، منت = ماند ، میماند ، ماننده است .
پر = بسیار ، برخوش = سخت نیک ، کاملاً ، درست . زرخ = زرخ .
استه = ماند . کی = که او (= که او) .
- ۶- مه = من . کوفتر = کبوتر ، جو کوفترم دل = چون کبوتر دلم .
انه = اندر . طبان = تپان ، تپیدن .
- ۷- ودی = پدید ، نودی = نه پدید بود ، پدید نبود . تنکی = تنگی ،

لاغری، باریکی . بش = بیش یا پیش، در صورتی که پیش

بخوانیم باید مصراع را چنین خواند و معنی کرد .

sad del peš-e an me šo... صد دل پیش آن

می شد آن را (با دو الف کوتاه و بلند) نیز به

ناچار شیوه‌ای برای نوشتن و نمودن ā باید دانست .

۸- کمی = کامی . بمان = به + مان ضمیر مفعولی . آ = ؟ .

چی = چیز؟ خه = خود . ند دستیت = ندید ستید .

۹- شز دُم = از دُمش، از عقبش . بپری = بپرید .

۲

۱ مُسَلِّمَانُ مِی مَسْکِی دُش از خِیَالِ جَلَالِ

سَرِّم نَنَّا وَ بَلِی تِی وَ وَخْتِ جَل جَلَالِ

۲ امید آغر نه غم حال زارم ش میخورد

وَ جَانِ اِی کِنَهْ اَن حَالَهْ وَ مِ بَگِشْتِی حَالِ

۳ تِسی دِه هِست که اَن اَشُو دِلِ خَلِقِنِ

نَه حَسِنِ مِی بَه دِلِ اَز دِستِ اَدَمِ نَه جَمَالِ

۴ که مِی مِنتِ اَتُوا یاره هُوخِنِ اِی بَیْتَهْ

که شاعری مثلی زه و سان سحر حلال

۵ که زُمرَد و گِیّی صُوز هر دو هم رنْگِنْدِ

وَ لِی اَزِی اَنغِینِ دَانِ نِسنِدِ اَز اَن اُجْوَالِ

۶ هِزار سِترَانَه سِینَه دِلِ مَهْمِی اَشْرِتِ

که تا که یار بیت آش بگوت صورت حال

۷ هَمِی بَدِنِ که بَمِی بَیتِ نَخِشِ اِی اَز دُورِ

که نطق ابست اُمّه اَش بُووایِ رَه اَز وَا نِ لَالِ

۸ اشمس ناصره هرگش و نخش و صورت خوش
 نبوت میل دلی، ای که بوت؟ نخش دوال

آوانوشت:

- 1 mosalmonān mo-ye meskī doš az xiyāl-e Jalāl
 sareṃ nanā va balī tī va vaxt-e jalla jallāl
- 2 Omīd aṃar na ḡam-e hāl-e zār-e mō-š mē x^vard
 va jān-e oy ke-na ān hālō vam be-ḡaštī hāl
- 3 tesē de hest ke ān āšuv-e del-e xalq-en
 na hosn mē ba del az dāst-e ādamī na jamāl
- 4 ke mē monet a tō ē yare huxon ī baytō
 ke šā^eerē masalē za va sān-e sehr-e halāl
- 5 ke "zomroḡ o giyo-ye sowz har do hamrangend
 valī az-ī a ne-īndān nesend az ān a jovāl"
- 6 hezār serr ana sīney del-e mo mē ašerat
 ke tā ke yār bayet aš begōt sūrat-e hāl
- 7 ham-ī baden ke be-mē bīt naxš-e oy az dūr
 ke notq a bašt amo aš bī va ē-rah ozvān lāl
- 8 ē Šams-e Nāsere har keš va naxš o surat-e x^vaš
 nabūt meyl-e delē, oy ke būt? naxš-e devāl

ترجمه:

۱ مسلمانان من مسکین دوش از خیال جلال
 سرنهدام به بالین تا به وقت جل جلال (= نماز بامدادی)

- ۲ امید اگر غم حال زار مرا نمی خورد (ش)
به جان او که در آن حال مرا حال می گشت (تغییر میکرد)
- ۳ چیز دیگری هست کفان (مایه) آشوب دل خلق است
نه حسن می برد دل از دست آدمی نه جمال
- ۴ کمی ماند به توای یار، بخوان این بیت را
که شاعری مثلی زد به سان سحر حلال
- ۵ که ز مرد و گیاه سبز هر دو هم رنگند
ولی از این به نگین دان نهند از آن به جوال
- ۶ هزار سر اندر سینه دل من می شورد
که تا که یار بیاید باو بگوید صورت حال را
- ۷ همین بد است که چون نقش او را از دور می دید
نطقش بند آمد و زبانش به یکباره لال شد
- ۸ ای شمس ناصر، هر کس به نقش و صورت خوش
میل دلش نبا شد، او کیست؟ نقش دیوار است

۱- می mo-ye = من . مسکی = مسکین . دش = دوش

ننا = ننهاده ، سرم ننا = سر ننهاده ، بلی = بالین ، تی = تا .

وخت = وقت ، جل جلال = (اله اکبر جل جلاله) = اذان (بامداد) .

۲- مش = مه (من) + ش (ضمیر فاعلی) . ای = او ، کنه = که در . حاله

= حال + ه (= حرف تعریف) + م = به + م (ضمیر مفعولی) .

۳- تسی = تس tes چیز + ی (وحدت) . ده = دیگر .

آشو = آشوب . خلقن = خلق + ن en است ، می به = می برد .

۴- می منت = می ماند . ا = به . ا = ای . هوخن = بخوان ،

زه = زد .

۵- گیی giyo گیاه + ی ye (کسر اضافه با یایی پیش از آن

- برای وصل دوواکه (. صوز SOWZ = سبز ، ازی = از این .
 نغین دان = نگین دان . نسند = نهند .
- ۶- می اشرت = می شورد . بیت = بیاید . بگوت = بگوید .
- ۷- بست = بند . اش = و + ش (ضمیرملکی) ، اش
 ازوان = وزبانش . وایره = بهیک باره .
- ۸- نخش = نقش . بنوت = بنود ، دوال = دیوار .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی